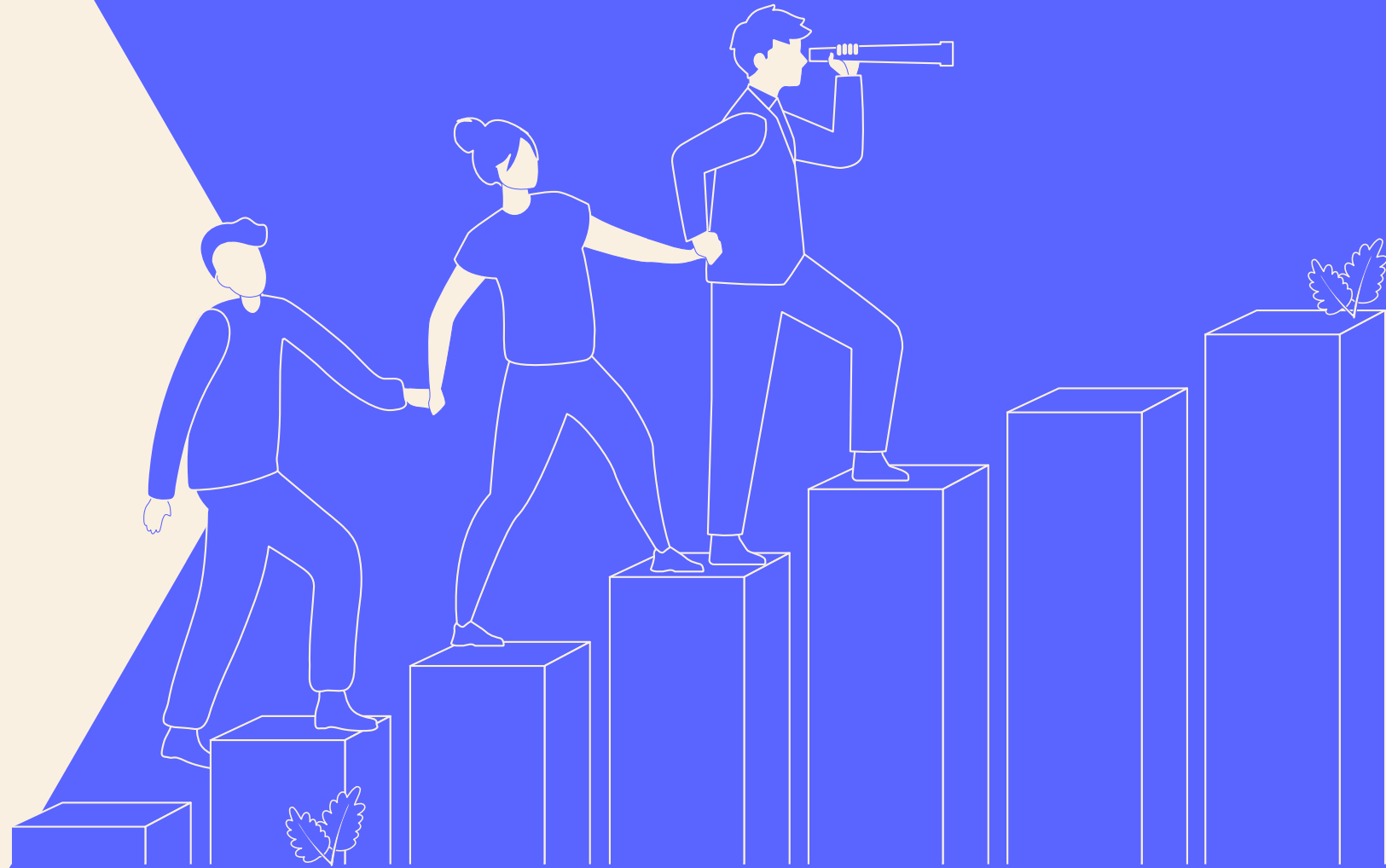


ndt'24



# Samen naar circulaire waarde

9 oplossingen voor een circulaire maatschappij

# Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Nationale DenkTank oplossingen	3
<hr/>	
DenkTank-oplossing 1 <b>Milo het Meukmonster</b>	4
DenkTank-oplossing 2 <b>Herhuizen</b>	5
DenkTank-oplossing 3 <b>Passende Zorg Passende Controle</b>	6
DenkTank-oplossing 4 <b>ZORGvuldig Elektronica</b>	7
DenkTank-oplossing 5 <b>CircuLink</b>	8
DenkTank-oplossing 6 <b>Circonstruction</b>	9
DenkTank-oplossing 7 <b>Langlevende Spullen</b>	10
DenkTank-oplossing 8 <b>Actienemers</b>	11
DenkTank-oplossing 9 <b>Repareersimpel</b>	12
<hr/>	
Wat vind Nederland van circulariteit?	13
Deelnemers Nationale DenkTank 2024	14
Partners Nationale DenkTank	15
Bijlage Theory of change	16
Dankwoord	18

Colofon | 12-12-2024

© Stichting de Nationale DenkTank, 2024

**Auteurs:** Deelnemers Nationale DenkTank 2024

**Hoofredactie:** Bestuur, team en de begeleiders van de Nationale Denktank 2024

**Eindredacteur:** Saskia Borst - Tekstversterker

**Vormgeving rapport en Cover illustratie:** Janneke Woortmeijer - McKinsey & Company

Het rapport is te downloaden via [www.nationale-denktank.nl](http://www.nationale-denktank.nl)

# Voorwoord



In de afgelopen vier maanden hebben twintig enthousiaste DenkTankers de uitdaging opgepakt om een van de meest urgente vragen van onze tijd te beantwoorden: hoe maken we de transitie naar een circulaire maatschappij? Een wereld waarin we minder verbruiken en meer herwaarderen, waarin grondstoffen eindeloos kunnen circuleren en waarin natuur en mens in balans zijn. Dit is geen verre droom, maar een haalbaar doel, mits we nu handelen. Dit rapport biedt daarvoor negen concrete oplossingen.

De Nationale DenkTank 2024 werkt vanuit een heldere visie: brede welvaart voor iedereen, nu en in de toekomst. Circulariteit staat daarbij centraal. Dat betekent dat we onszelf uitdagen om lineaire systemen om te buigen naar circulaire alternatieven. Geen verspilling meer, maar een wereld waarin we met aandacht en creativiteit omgaan met alles wat ons omringt.

Gedurende de oplossingsfase van dit project hebben de DenkTankers zich vol passie ingezet om deze visie handen en voeten te geven. Met oplossingen die zo divers zijn als de uitdagingen die ze adresseren – van het planten van het eerste zaadje van bewustzijn voor circulariteit bij kinderen tot het creëren van nieuwe samenwerkingsmodellen in de bouwsector. Elk voorstel is een stap richting een toekomst waarin circulariteit vanzelfsprekend is.

Wat dit rapport waardevol maakt, is dat het verdergaat dan analyse. Het presenteert uitvoerbare plannen die inspelen op de grootste belemmeringen voor circulariteit, zoals de wegwerpdominantie, versnipperde samenwerkingen en het gebrek aan bewustzijn. Deze plannen zijn niet alleen innovatief, maar ook uitvoerbaar, dankzij de input van experts, partners en betrokkenen uit het hele land.

Met trots bieden we dit rapport aan, in de hoop dat het inspireert, activeert en leidt tot de noodzakelijke veranderingen. De tijd voor actie is nu. Samen kunnen we de basis leggen voor een circulaire maatschappij – een maatschappij waarin mens en natuur hand in hand gaan.

**Namens de Nationale DenkTank 2024**

# Nationale DenkTank oplossingen



DenkTank-oplossing 1

**Milo het Meukmonster**



DenkTank-oplossing 2

**Herhuizen**



DenkTank-oplossing 3

**Passende Zorg  
Passende Controle**



DenkTank-oplossing 4

**ZORGvuldige  
Elektronica**



DenkTank-oplossing 5

**CircuLink**



DenkTank-oplossing 6

**Circonstruction**



DenkTank-oplossing 7

**Langlevende Spullen**



DenkTank-oplossing 8

**Actienemers**



DenkTank-oplossing 9

**Repareersimpel**



# Milo het Meukmonster

Een speels voorleesboek over e-waste, repareren en inzamelen



## Toekomstperspectief

Voorlopig zullen wij het boekje doorontwikkelen (verder schrijven, illustreren, vormgeven, drukken). We verwachten halverwege 2025 klaar te zijn. Tegelijkertijd zoeken we een gegarandeerde afname met behoud van creatief zeggenschap. Consultancybedrijf Van Dijk en enkele kleuterdocenten zien allerlei mogelijkheden om dit boekje verder in het onderwijs te verwerken. In samenwerking met mensen uit de onderwijssector willen we aansluitende lespakketten ontwikkelen en het boekje herschrijven voor meerdere leesniveaus, zodat leesplezier en leren ook na het zevende levensjaar hand in hand kunnen gaan.



Lisoula Feenstra  
l.feenstra@nationale-denktank.nl



Thomas Visser  
t.visser@nationale-denktank.nl

## Aanleiding

In een wereld vol elektronische apparaten speelt jong en oud dagelijks een rol in het groeiende, maar onderbelichte en ingewikkelde probleem van e-waste. Een circulaire samenleving begint met een circulaire mindset. Zo'n mindset past bij de vragen die kleuters aan de wereld om hen heen stellen, zoals: "Mama, waarom zit er een barst in je telefoon?" en "Papa, waarom liggen al die batterijen hier?". Gesprekken hierover kun je laagdrempelig, speels en niet-belerend op gang brengen door middel van een voorleesverhaal.

## Oplossing

Kleutervoorleesboek Milo het Meukmonster laat kleuters op een speelse manier kennismaken met de concepten van e-waste, tweedehands elektronica, kapotte elektronica repareren en batterijen apart inzamelen. Via voorlezen gaan voorlezer en kind het gesprek aan over hun eigen gedrag en omgang met materialen. Volop lerende kleuters krijgen hier de kans om na te gaan denken over wat zij zelf zouden doen met oude, kapotte elektronica die zij al kennen uit hun eigen omgeving (smartphones, tablets, laptops, batterijen). Hier kunnen later extra lesmateriaal, reflectievragen en opdrachten voor worden ontwikkeld.

## Impact

Milo het Meukmonster ondersteunt kleuters bij het speels en kritisch kijken naar de omgang met waardevolle materialen, zowel in de kleuterklas met leeftijdsgenoten als thuis. Dit stimuleert een circulaire mindset bij de kleuter en de voorlezer en circulair handelen op latere leeftijd.

Boeken over circulariteit zijn er nog nauwelijks, vaak informatief en meestal voor oudere kinderen (7-12 jaar); een leeftijdsgroep bekend om teruglopend leesplezier en met minder voorleesmomenten. Door de simpliciteit van de uitleg voor kleuters zou dit boekje in veel kleuterklassen populair kunnen gaan worden.

## Gezocht

- Een bedrijf dat dit boekje onder werknemers/klanten verspreidt, bijvoorbeeld een recycle- of afvalverwerkingsbedrijf.
- Geldschieters voor onze crowdfunding om het boekje door te ontwikkelen  
[Gebruik QR-code](#)
- Mensen die het boekje willen pre-orderen  
[Gebruik QR-code](#)





# Herhuizen

Niet meer bouwen, maar anders wonen

## Toekomstperspectief

In 2050 is groepswonen de norm geworden: Mensen leven in verschillende samenstellingen samen. Banken ontwikkelen nauwkeurige risicomodellen voor de daarvoor benodigde hypotheek. Dit maakt het makkelijker om gezamenlijke woonprojecten te financieren. Deze vooruitgang stimuleert collectief eigendom en flexibiliteit in woonsituaties, waarbij bewoners profiteren van gedeelde middelen en kosten, en zich bovendien meer verbonden met elkaar voelen. Het model biedt een oplossing voor de woningnood, bevordert gemeenschapsvorming en maakt wonen betaalbaarder en duurzamer. Een nieuw, toekomstbestendig woonlandschap ontstaat, waarin samenwerking en financiële innovatie centraal staan.



Ruben Dieleman  
r.dieleman@nationale-denktank.nl



Jip Westerhof  
j.westerhof@nationale-denktank.nl



Sophie Groenewegen  
s.groenewegen@nationale-denktank.nl



## Aanleiding

De Nederlandse overheid streeft ernaar de komende jaren 100.000 woningen per jaar bij te bouwen om de woningnood tegen te gaan. 20 procent van ons land is al bebouwd. Daarnaast is het zo dat Nederlanders per persoon gemiddeld 53 vierkante meter aan woonruimte hebben – meer dan wie ook in Europa. Bovendien belast bouwen, hoe circulair of bio-based ook, het milieu enorm.

Kortom: bestaande woonruimte in Nederland wordt onderbenut en kan met het oog op planetaire grenzen beter herverdeeld worden.

## Oplossing

Nederland moet herhuizen; groepswonen moet normaler, toegankelijker en betaalbaarder worden. Dit willen wij bereiken met het volgende:

1. Een publiekscampagne voor het herwaarderen van woongroepen als oplossing voor verschillende problemen in de samenleving.
2. Een lobbycampagne bij banken, omdat we daar denken de meeste impact te kunnen maken.

Wij gaan ons mengen in het publieke debat in verschillende media en gaan ons zichtbaar maken op Instagram en LinkedIn.

Door op deze manier te strijden voor het gemakkelijker maken om woongroepen op te richten en te bewonen, komen we in het vizier van belangrijke stakeholders zoals banken en overheden. Deze partijen willen wij overtuigen van het goed en de noodzaak van herhuizen.

## Impact

Ons project Herhuizen versterkt de beeldvorming rondom woongroepen in hun verschillende vormen en bevordert bewustwording in de samenleving over de voordelen van gezamenlijk wonen. Banken gaan passende financiële ondersteuning bieden, waardoor woongroepen financieel haalbaarder worden. Door deze samenwerking tussen samenleving en financiële instellingen draagt Herhuizen bij aan het realiseren van een toekomst waarin duurzamer en ruimte-efficiënter wordt gewoond.

## Gezocht

Connecties op c-level bij banken en ministeries: juist hier is de impact het grootst. Van welke bank ken jij dé CEO? – Breng ons in contact!

Een sponsor of organisatie die het belang ziet van onze publieks- en lobbycampagne en wil helpen deze te realiseren en financieren.





# Passende Zorg Passende Controle

Kwartiermakers voor het verankeren van groene zorg

## Toekomstperspectief

In 2050 heeft de zorg haar klimaatafdruk verkleind. De inspectie heeft duurzaamheid geïntegreerd in haar werkwijze en is het voornaamste aanspreekpunt. Hierdoor gaat de zorgsector om gezondheid bevorderen en niet alleen om verzorgen, een systeemverandering die er ook voor heeft gezorgd dat de hoeveelheid (klimaat)patiënten is afgenomen. Alle zorg is passend en dus ook vanuit huis, ondersteund met de digitale transformatie. Hergebruik van zorgmateriaal is de norm, waardoor de zorgkosten zijn gedaald. De zorgsector heeft bewerkstelligd dat er bij leveranciers continu vraag is naar circulaire zorgmaterialen.



Khalid El Haji  
k.elhaji@nationale-denktank.nl



Noraly van Tinteren  
n.vantinteren@nationale-denktank.nl



Anneke Marien  
a.marien@nationale-denktank.nl



Joost Laan  
j.laan@nationale-denktank.nl



## Aanleiding

Er mist duurzaamheidsmandaat in de zorgsector. De zorgsector heeft de afgelopen jaren ingezet op vergroening; met veel urgentie zijn talloze groene initiatieven, green teams, bijeenkomsten en events georganiseerd. De (vrijwillige) inzet van deze zorgprofessionals heeft ervoor gezorgd dat duurzaamheid plek heeft gekregen in het Integraal Zorgakkoord (IZA), waarin wordt verwezen naar de Green Deal Duurzame Zorg 3.0 (GDDZ3.0). Alle ambitie en kennis is aanwezig om de duurzaamheidsdoelen te halen. Echter moeten we duurzame doelstellingen gaan verankeren, want als het aan de gemiddelde zorgbestuurder ligt, gebeurt het niet als het niet moet.

## Oplossing

In 2026 lopen het IZA en de GDDZ3.0 af en een opvolging hiervan is nog niet duidelijk. Wij zullen handelen als kwartiermaker om de continuïteit van de zorgverduurzaming te waarborgen door deze te verankeren in de Wet Kwaliteit, Klachten en Geschillen Zorg (WKKGZ). Met deze wet kan de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) haar ambitie, vertaald in het Meerjarenbeleid 2024-2027, vervullen om de rol op te pakken van duurzaamheidsinspecteur bij zorginstellingen. De IGJ kan dan middels deze wijziging met de zorgsector in gesprek over de bestaande toetsingskaders en hoe duurzaamheid hier het best in kan worden opgenomen.

## Impact

- Als kwartiermaker streven wij naar het verankeren van duurzaamheid in de zorg.
- Door IGJ aan te wijzen als enige inspecteur krijgt de zorgsector één aanspreekpunt voor duurzaamheid. Vervolgens kan de IGJ de zorginstellingen in contact brengen met de juiste duurzame initiatieven, platforms en organisaties.
- De zorgsector heeft de kennis om de toetsingskaders op te stellen met de IGJ.

## Gezocht

Wij willen samen met de Inspectie Gezondheidszorg & Jeugd, het Ministerie van VWS en de zorgsector tot een overeenkomst komen over de rol van de IGJ als controleur op duurzaamheid in de WKKGZ. Specifiek zoeken wij:

- VWS-ambtenaren met duurzaamheid in de portefeuille.
- IGJ-ambtenaren met groene ambities.
- Zorgsector-actoren met kennis van duurzaamheid monitoren.



# ZORGvuldige Elektronica

Transitie naar circulaire zorg-elektronica: de tijd is nu.



## Toekomstperspectief

De systeemverandering richt zich op een transitie van onbewust gebruik en wegwerpgedrag naar een circulaire en bewuste omgang met zorg-elektronica. Door een lijst van duurzame zorg-elektronica-alternatieven op te stellen, voorzien van een onafhankelijke beoordeling, wordt de sector aangemoedigd om over te stappen op technologieën met een lagere milieu-impact. Dit verlaagt drempels en biedt concrete handvatten voor verandering.

## Aanleiding

De zorgsector digitaliseert in hoog tempo, met een jaarlijkse groei van bijna 20% in het gebruik van zorg-elektronica verwacht tot 2027 [Digital Health in Circular Economy]. Deze technologische vooruitgang biedt grote voordelen, maar brengt ook uitdagingen met zich mee. Zo leidt de groeiende vraag naar elektronische apparaten tot een hogere behoefte aan grondstoffen en een toenemende hoeveelheid elektronisch afval. Door een gebrek aan inzicht in beschikbare duurzame alternatieven en de impact van verschillende apparaten, wordt de overstap naar duurzamere keuzes bemoeilijkt.

## Oplossing

Onze oplossing bestaat uit twee stappen. Eerst kwantificeren we het probleem, aangezien de impact van zorg-elektronica op grondstofgebruik en CO<sub>2</sub>-uitstoot nog onduidelijk is. Deze analyse maakt de omvang van het probleem helder, zodat we dit via media en vakbladen onder de aandacht kunnen brengen. Vervolgens stellen we een lijst op van 22 duurzame zorg-elektronica-alternatieven. Een onafhankelijk panel beoordeelt deze producten op duurzaamheid, kwaliteit en prijs. Zo bieden we ziekenhuizen concrete opties om E-waste te verminderen en een verantwoorde keuze te maken.

## Impact

Elektronica in de zorg verbetert de kwaliteit en efficiëntie van zorg, een ontwikkeling die wij toejuichen. Wel willen we zorgen voor verantwoord gebruik van deze kostbare grondstoffen. Door zorgvuldiger om te gaan met elektronica, kan de zorgsector aanzienlijk besparen op CO<sub>2</sub>-uitstoot en grondstoffenverbruik. Dat de impact hiervan groot is, staat vast, maar hoe groot precies? Dat gaat uit vervolgonderzoek blijken.

## Gezocht

Personen & organisaties:

- Die ons kunnen helpen bij het onderzoeken van de stroom en impact van zorg-elektronica.
- Die werken bij producenten van medische elektronica.
- Die een rol spelen in het opstellen van duurzaam inkoopbeleid bij ziekenhuizen.



Floris Durville  
f.durville@nationale-denktank.nl



Jayanti Pos  
j.pos@nationale-denktank.nl





# CircuLink

Geen enkele euro circulair subsidiegeld onbenut

## Toekomstperspectief

Idealiter maakt CircuLink zichzelf op den duur overbodig. Het streven is dat de overheid en bedrijfsleven elkaar beter begrijpen, waardoor subsidieregelingen en innovatiekracht naadloos op elkaar aansluiten. In cocreatiesessies met wetenschap, overheid en bedrijfsleven ontwikkelt CircuLink naast projectblauwdrukken ook concrete verbeterpunten voor de vormgeving van subsidieregelingen. Eén ding staat vast: het subsidielandschap heeft momenteel behoefte aan een frisse blik en meer verbinding – hier draagt CircuLink graag aan bij.



Antoinet van Berkel  
a.vanberkel@nationale-denktank.nl



Ipo Kok  
i.kok@nationale-denktank.nl



Tamo Meijer  
t.meijer@nationale-denktank.nl



## Aanleiding

Uit ons Analyserapport blijkt dat er geld nodig is voor de circulaire transitie. Subsidiegeld vanuit de overheid kan deze transitie versnellen, maar nieuwe subsidieregelingen worden niet volledig benut. Bedrijven vinden het aanvraagproces complex en ervaren vaak een mismatch tussen projectideeën en subsidies. Hoewel nieuwe regelingen het beste aansluiten op wat de transitie nodig heeft, blijken juist deze onbekend. Als de sector niet naar het subsidiegeld beweegt, waarom bewegen wij dan niet het geld naar de sector?

## Oplossing

- CircuLink selecteert een nieuwe subsidieregeling voor circulaire projecten.
- CircuLink brengt stakeholders uit verschillende sectoren bij elkaar: de overheid, bedrijfsleven, wetenschap en consultancy. Samen hebben zij de expertise: wat heeft de samenleving nodig, en wat is er binnen de kaders mogelijk om de circulaire transitie te stimuleren?
- CircuLink faciliteert cocreatiesessies om projectblauwdrukken te ontwikkelen die direct aansluiten op de subsidiekaders.
- CircuLink brengt projectblauwdrukken naar aangesloten bedrijven met het bericht: dit is er nodig, dit is er mogelijk en er is geld beschikbaar – laten we dit project realiseren.

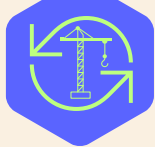
Zo wordt elke euro subsidiegeld, de ambitie van de Nederlandse overheid, en de innovatiekracht van onze bedrijven volledig benut.

## Impact

Onze missie is om binnen drie jaar te zorgen dat geen enkele euro subsidiegeld meer onbenut blijft voor de circulaire transitie. Zo draagt CircuLink bij aan de realisatie en optimalisatie van circulaire bedrijfsmodellen, zodat deze kunnen concurreren met de – nu nog goedkopere – traditionele lineaire varianten. CircuLink wil onderdeel zijn van de beweging die zorgt dat circulair ondernemen de enige logische keuze wordt.

## Gezocht

- Bedrijven met circulaire ambitie die ervoor openstaan om aan de slag te gaan met concrete projectblauwdrukken die aansluiten op circulaire subsidies.
- Subsidie- en circulariteitsexperts die willen meedenken over of meedoen met toekomstige cocreatiesessies.



# Circonstruction

Wij creëren een circulaire bouwketen

## Toekomstperspectief

Ons toekomstperspectief begint met een gedegen onderzoek naar verschillende bouwmaterialen en kansrijke producten. Op basis van dit onderzoek selecteren we één materiaal waarmee we onze circulaire keten-casus gaan opzetten. Dit is de pilot.

Als we dit succesvol kunnen realiseren, breiden we uit naar andere materialen en ketens, waarbij we ook kijken naar biobased bouwmaterialen.

Door onze aanpak verder op te schalen, kunnen we de bouwsector steeds duurzamer maken, de afhankelijkheid van nieuwe grondstoffen verminderen en een grotere impact maken op zowel de ecologische voetafdruk als de economische haalbaarheid van circulair bouwen.



Jelmer Becker  
j.becker@nationale-denktank.nl



Philippe-Jan Ramondt  
p.ramondt@nationale-denktank.nl



Isa van Tuyll  
i.vantuyllvanserooskerken@nationale-denktank.nl

## Aanleiding

De bouwsector werkt momenteel lineair. Materialen worden geproduceerd, gebruikt, en na sloop vaak weggegooid. Dit leidt tot enorme hoeveelheden bouw- en sloopafval, waarvan het grootste deel verloren gaat. De bouw is verantwoordelijk voor 38% van de Nederlandse CO<sub>2</sub>-uitstoot.

Tegelijkertijd worden grondstoffen schaarser en kosten van nieuw materiaal stijgen door strengere regelgeving. Het huidige systeem is onhoudbaar voor de planeet en voor de sector zelf.

## Oplossing

Onze oplossing is het hergebruiken van tweedehands bouwmaterialen die vrijkomen bij sloop. Wij organiseren dat deze via de bestaande infrastructuur van de groothandel terugkomen in de markt.

Wij staan in contact met zowel slopers als aannemers en redeneren vanuit de vraag. Zo weten we aan welke materialen behoefte is om een stabiele afname te garanderen. We zorgen ervoor dat de 'tweedehands' materialen voldoen aan alle technische eisen zodat ze betrouwbaar en veilig kunnen worden ingezet.

Uiteindelijk creëren wij een coalitie van welwillende marktpartijen die met elkaar slagkracht hebben om de sector te verduurzamen.

## Impact

In een sector die verantwoordelijk is voor 38% van de Nederlandse CO<sub>2</sub>-uitstoot is veel potentie voor impact. Met een coalitie van slopers, groothandels en bouwers kan er schaal worden gerealiseerd in zowel de vraag naar circulaire materialen als in het aanbod hiervan.

Tot slot kunnen enthousiasme en een frisse blik tijdens de verschillende samenwerkingen nieuwe energie brengen in de bouw. Deze positieve benadering creëert draagvlak en betrokkenheid, waardoor we de bouwsector samen toekomstbestendig maken.

## Gezocht

Wij zijn op zoek naar kennispartners die onze visie delen.

Ook zoeken wij spelers binnen de sector die willen verduurzamen, specifiek zoeken wij:

- Slopers
- Aannemers
- Groothandels





# Langlevende Spullen

Zorgen voor onze spullen leren we op school

## Toekomstperspectief

Door kinderen vroeg in aanraking te laten komen met repareren en hergebruik, planten ik een zaadje dat kan uitgroeien tot een blijvende interesse in techniek en duurzaamheid. Dit kan hen inspireren om later technische en/of ambachtelijke opleidingen te volgen en zo een nieuwe generatie circulaire denkers en doeners te creëren. Bovendien, wanneer praktische kennis dezelfde waarde krijgt als theoretische kennis, verkleint het statusverschil tussen opleidingen. Dit draagt bij aan een inclusievere samenleving en bredere welvaart voor iedereen.



Jip Westerhof  
j.westerhof@nationale-denktank.nl

## Aanleiding

Er is een groot gebrek aan praktische kennis over circulariteit in onze samenleving. Ik wil deze essentiële vaardigheden terugbrengen naar scholen, zodat leerlingen vanaf jonge leeftijd leren over reparatie, hergebruik en de waarde van circulariteit. Om dit te bereiken, moeten de juiste mensen, initiatieven en lesprogramma's hun weg vinden naar de klaslokalen. Veel initiatieven bestaan al, en ik zal hen ondersteunen om op meer scholen actief te zijn en hun impact te vergroten.

## Oplossing

Ik wil duidelijke criteria ontwikkelen waarmee initiatieven meetbare resultaten kunnen aantonen, zoals verbeterde technische vaardigheden of een groter bewustzijn van circulariteit bij leerlingen. Dit zal de samenwerking met scholen verbeteren en uitbreiden. Ik zie mijn rol als een versterkende schakel in een bestaande keten. Daarbij wil ik ook verder kijken naar waar de oplossing precies ligt en in welke vorm deze het beste past binnen het complexe web van het onderwijs. Dit ga ik doen door goed te luisteren naar de behoeften van scholen, initiatieven en beleidsmakers.



## Impact

Door de waarde van praktische vaardigheden voor een circulaire samenleving te benadrukken, wil ik samen met ministeries onderzoeken hoe we structurele ondersteuning voor dergelijke initiatieven in het onderwijs kunnen realiseren. Dit houdt in dat ik streef naar langdurige financiering en beleidsintegratie, zodat praktische vaardigheden duurzaam in het curriculum verankerd worden, afhankelijk van het onderwijsniveau. Vaardigheden zoals repareerbaarheid hangen nauw samen met het idee van zorg: voor onze spullen, elkaar, en de wereld om ons heen.

## Gezocht

Mensen met die deel (willen) uitmaken van deze visie: onderwijzers, betrokkenen binnen de PABO (lerarenopleiding basisonderwijs), LVO (voortgezet onderwijs), SLO (leerplanontwikkeling), OCW (ministerie van Onderwijs), andere creatieve/educatieve/technische instellingen die met kinderen werken, alsook geïnspireerde mensen die willen meedenken en helpen.



# Actienemers

Waar starters de circulaire transitie beginnen

## Toekomstperspectief

### Stap 1:

- Samenwerking met kennispartners concretiseren.
- Kennisrichtlijnen voor het trainingsprogramma opstellen.

### Stap 2:

- Actiepartners (bedrijven, overheden en overige organisaties) binden om sectorspecifieke invulling te geven aan de trainingsprogramma's.
- Ontwikkeling van de trainingsprogramma's.

### Stap 3, september 2025:

Lancering eerste trainingsprogramma's.



Magalie van Exel  
m.vanexel@nationale-denktank.nl



Anneke Marien  
a.marien@nationale-denktank.nl



Isa van Tuyll  
i.vantuyllvanserooskerken@nationale-denktank.nl



Joost Laan  
j.laan@nationale-denktank.nl

## Aanleiding

Nederland streeft naar een volledig circulaire economie in 2050. Een ambitie die actie van elke sector vraagt. Toch ontbreekt het in veel organisaties aan een structurele aanpak en diepgaande kennis op het gebied van circulariteit en duurzaamheid. Tegelijkertijd willen jonge professionals graag maatschappelijke impact maken, maar missen zij vaak de instrumenten en expertise om dit waar te maken. Hierdoor blijft waardevolle kennis en het potentieel van jonge mensen onvoldoende benut, terwijl zij een cruciale rol spelen in de circulaire en duurzame transitie.

## Oplossing

Actienemers ontwikkelt en faciliteert een trainingsprogramma voor jonge professionals binnen een organisatie waarin wij hen in verschillende sessies voorzien van:

- Kennis over circulariteit en duurzaamheid in hun sector.
- Inzicht in de relevante wet- en regelgeving.
- Begeleiding bij het opstellen van een actieplan met concrete actiepunten voor hun eigen organisatie.
- Trainingen in actie-implementatie en transitiedenken.

Jonge professionals worden zo zelf de Actienemers. Wij vragen ook dat leidinggevenden van de organisatie aanwezig zijn bij het ontwikkelen van het actieplan en organiseren na het traject samen met de jonge professionals een vergadering over implementatiemogelijkheden.



## Impact

- Jonge professionals een duurzame mentaliteit meegeven die ze hun hele carrière met zich meedragen en gebruiken.
- Binnen organisaties eigenaarschap creëren over circulariteit en duurzaamheid.
- Concrete impact maken door bestaande waardevolle kennis te vertalen naar directe actie.
- Ingrijpende interne gedragsverandering teweegbrengen.

## Gezocht

- Kennispartners die willen bijdragen aan de samenstelling van kennisrichtlijnen en trainingsprogramma's.
- Een eerste actiepartner in de overheid, logistiek en banksector waarmee we het trainingsprogramma kunnen ontwikkelen.
- Financiering van een half jaar voor de ontwikkeling van onze trainingsprogramma's.



# Repareersimpel

Vind jouw reparatie-expert dichtbij

## Toekomstperspectief

Met Repareersimpel wordt repareren eenvoudig, toegankelijk en transparant, zodat kiezen voor reparatie net zo makkelijk is als het aanschaffen van een nieuw apparaat. Dit stimuleert een duurzame mentaliteit en verlaagt e-waste aanzienlijk. Reparateurs professionaliseren hun dienstverlening door betere zichtbaarheid en eerlijke concurrentie. Consumenten hebben eenvoudig toegang tot betrouwbare informatie over reparatieopties, prijzen en kwaliteit. Hierdoor wordt de levensduur van apparaten verlengd, vermindert de vraag naar nieuwe grondstoffen, en ontstaat een cultuur waarin repareren de norm wordt in plaats van weggoien.



Elisabeth van Berckel  
e.vanberckel@nationale-denktank.nl



Floris Durville  
f.durville@nationale-denktank.nl



Jayanti Pos  
j.pos@nationale-denktank.nl

## Aanleiding

Het repareren van elektronica is ingewikkeld: informatie over reparatiewinkels is vaak schaars, onbetrouwbaar en lastig te vergelijken. Veel shops hebben onduidelijke websites of enkel een Google Maps-locatie met generieke 5-sterrenreviews. Daarnaast weet je vaak niet of de winkel open is, wat de kosten en duur van de reparatie zijn of hoe goed het resultaat zal zijn. Dit maakt het lastig om een betrouwbare reparateur te vinden, waardoor veel mensen ervoor kiezen om een nieuw apparaat te kopen, in plaats van het huidige apparaat te repareren.

## Oplossing

Repareersimpel maakt repareren simpel, transparant en toegankelijk. Stel, je laptopscherm gaat kapot. Wat doe je? Bij Repareersimpel voer je het apparaat, het defect, het merk en je locatie in. Op basis van een uitgebreide reparatiedatabase krijg je inzicht in de kans dat jouw laptop gerepareerd kan worden. Je ziet direct bij welke betrouwbare reparateurs je terecht kunt, inclusief rating, prijzen en locatie. Zo kun je snel boeken en wordt elektronica repareren net zo makkelijk en overzichtelijk als het kopen van een nieuw apparaat.



Repareersimpel.nl



## Impact

De productie van een telefoon kost 38 kilogram CO<sub>2</sub> en er zitten 70 verschillende soorten materialen in. Als je ervoor kiest om je telefoon te repareren als die kapot is in plaats van een nieuwe te kopen, kun je dus grondstoffen en CO<sub>2</sub> besparen.

Als we dit allemaal zouden doen, kan dat tot 2050 een besparing van 857 miljoen kilogram CO<sub>2</sub> opleveren. Dat is evenveel als de jaarlijkse uitstoot van 46.000 huishoudens!

## Gezocht

- Financiering voor het opzetten van het platform, aansluiten van reparateurs en marketing naar consumenten.
- We spreken graag met personen die ervaring hebben met het opzetten van gelijkvormige platformen (bijv. Treatwell).



# Wat vind Nederland van circulariteit?

In Nederland groeit het bewustzijn en de bereidheid rondom circulariteit en duurzaamheid. De cijfers spreken voor zich:

Bijna  
**7 op de 10  
Nederlanders  
(69%)**  
geloven dat zij persoonlijk kunnen bijdragen aan een meer circulaire samenleving.

Daarnaast vindt  
**75% van  
de Nederlanders**  
dat producten circulair gemaakt en verwerkt moeten worden.

Hoewel veel mensen het belang van repareren inzien, blijkt dat  
**nagenoeg de helft  
(48%) van de Nederlanders**  
niet weet hoe ze hun apparaten zelf moeten herstellen.

Maar liefst **80%** vindt dat kinderen op school les moeten krijgen over circulariteit, en **79%** ziet graag dat kinderen leren hoe ze spullen kunnen repareren.

**65% van de Nederlanders** kiest ervoor bouwmaterialen te hergebruiken als dit duurzamer is. Slechts **6%** geeft aan dit niet te willen overwegen.

**57% van de Nederlanders** probeert minder nieuwe spullen te kopen, en **74%** let op de levensduur van een product bij de aanschaf.

Een overtuigende  
**twee derde van de Nederlanders** gelooft dat wetenschap en onderzoek bijdragen aan positieve vooruitgang in de samenleving.

Met het oog op de woningnood denkt  
**71% van de Nederlanders** dat woongroepen kunnen helpen om het tekort aan woningen te verminderen.

**Maar liefst 74%** vindt het belangrijk om mee te denken en betrokken te worden bij beslissingen rondom hun zorg.

# Deelnemers Nationale DenkTank 2024



**Jelmer Becker**  
Bouwkunde  
[j.becker@nationale-denktank.nl](mailto:j.becker@nationale-denktank.nl)



**Elisabeth van Berckel**  
Msc Biochemical Engineering  
[e.vanberckel@nationale-denktank.nl](mailto:e.vanberckel@nationale-denktank.nl)



**Antoinet van Berkel**  
MSc. International Relations  
[a.vanberkel@nationale-denktank.nl](mailto:a.vanberkel@nationale-denktank.nl)



**Ruben Dieleman**  
BA Liberal Arts & Sciences,  
MSc International Administration &  
Global Governance  
[r.dieleman@nationale-denktank.nl](mailto:r.dieleman@nationale-denktank.nl)



**Floris Durville**  
Msc Strategic Management  
[f.durville@nationale-denktank.nl](mailto:f.durville@nationale-denktank.nl)



**Khalid El Haji**  
MA Societal Transitions,  
Bsc Industrial Design Engineering  
[k.elhaji@nationale-denktank.nl](mailto:k.elhaji@nationale-denktank.nl)



**Magalie van Exel**  
Crisis and Security Management  
[m.vanexel@nationale-denktank.nl](mailto:m.vanexel@nationale-denktank.nl)



**Lisoula Feenstra**  
BA Archaeology,  
MSs Archaeological Science  
[l.feenstra@nationale-denktank.nl](mailto:l.feenstra@nationale-denktank.nl)



**Sophie Groenewegen**  
MSc Global Challenges  
for Sustainability  
[s.groenewegen@nationale-denktank.nl](mailto:s.groenewegen@nationale-denktank.nl)



**Ipo Kok**  
MSc. Global Challenges for Sustainability,  
BSc. Liberal Arts and Sciences  
[i.kok@nationale-denktank.nl](mailto:i.kok@nationale-denktank.nl)



**Joost Laan**  
Internet-, Intellectuele  
Eigendoms- en ICT-recht  
[j.laan@nationale-denktank.nl](mailto:j.laan@nationale-denktank.nl)



**Anneke Marien**  
Msc International Development  
Studies, Bsc Liberal Arts and Sciences  
[a.marien@nationale-denktank.nl](mailto:a.marien@nationale-denktank.nl)



**Tamo Meijer**  
MSc. Finance and Investments, BSc.  
International Business Administration  
[t.meijer@nationale-denktank.nl](mailto:t.meijer@nationale-denktank.nl)



**Jayanti Pos**  
MSc student Technical Medicine  
[j.pos@nationale-denktank.nl](mailto:j.pos@nationale-denktank.nl)



**Philippe-Jan Ramondt**  
BSc. Cognitive Neuroscience &  
Molecular Biology  
[p.ramondt@nationale-denktank.nl](mailto:p.ramondt@nationale-denktank.nl)



**Lisa Strijbosch**  
BA Graphic Design  
[l.strijbosch@nationale-denktank.nl](mailto:l.strijbosch@nationale-denktank.nl)



**Noraly van Tinteren**  
BSc Bestuurskunde, MSc Communication,  
Health and Lifesciences  
[n.vantinteren@nationale-denktank.nl](mailto:n.vantinteren@nationale-denktank.nl)



**Isa van Tuyll**  
Offshore Engineering  
[i.vantuyllvanserooskerken@nationale-denktank.nl](mailto:i.vantuyllvanserooskerken@nationale-denktank.nl)



**Thomas Visser**  
MBO+ IVA Automotive Business  
Management, Bsc Bedrijfskunde,  
MSc Circulaire Economie  
[t.visser@nationale-denktank.nl](mailto:t.visser@nationale-denktank.nl)



**Jip Westerhof**  
(BSc.) Psychologie, (MScRes)  
Kunst- en Cultuurwetenschappen  
[j.westerhof@nationale-denktank.nl](mailto:j.westerhof@nationale-denktank.nl)

# Partners van de Nationale DenkTank

## Partners van de Nationale DenkTank



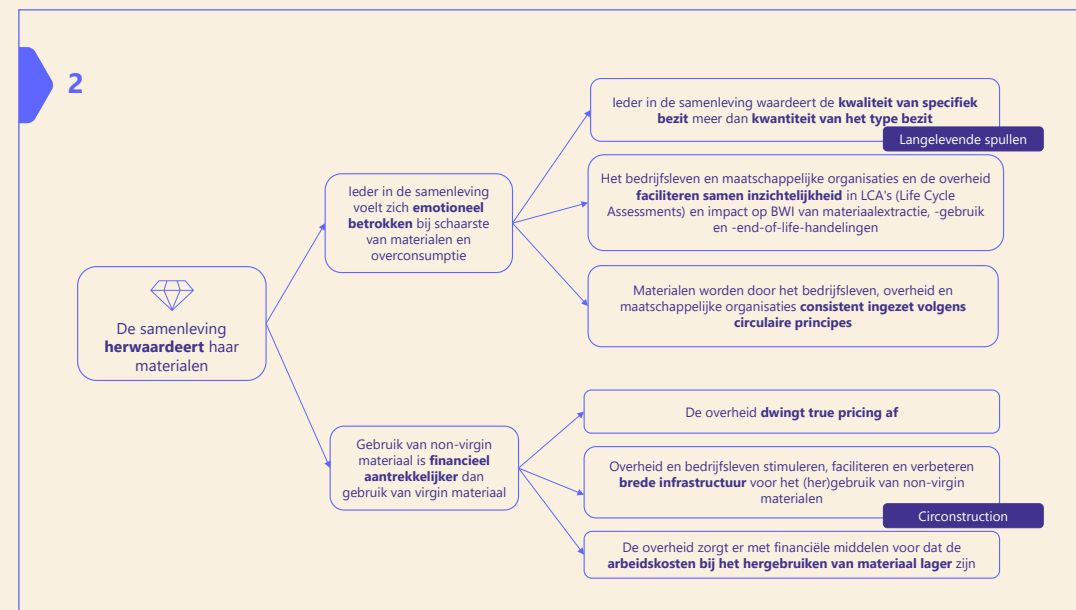
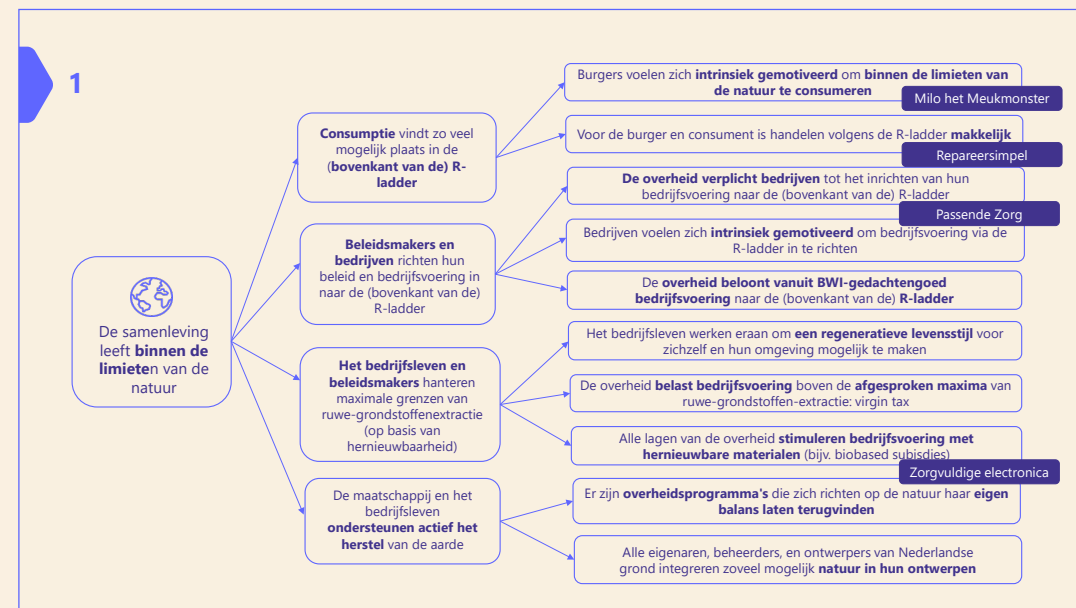
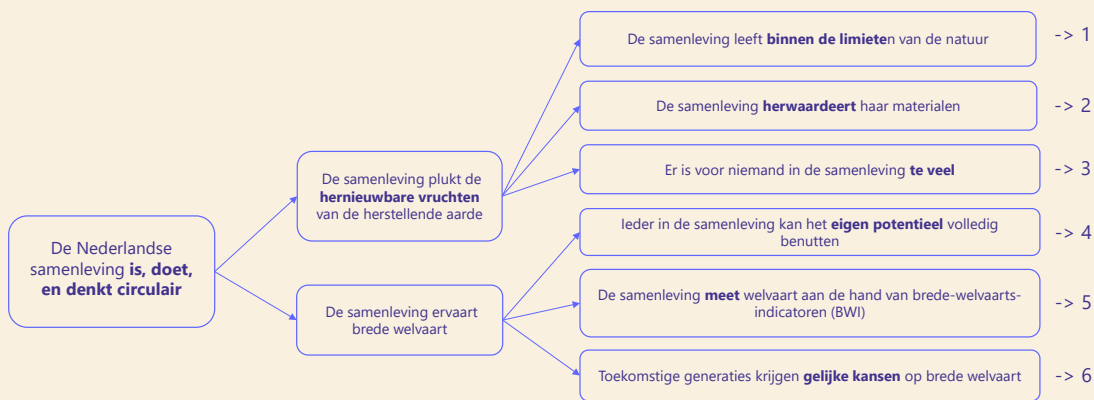
# Theory of Change

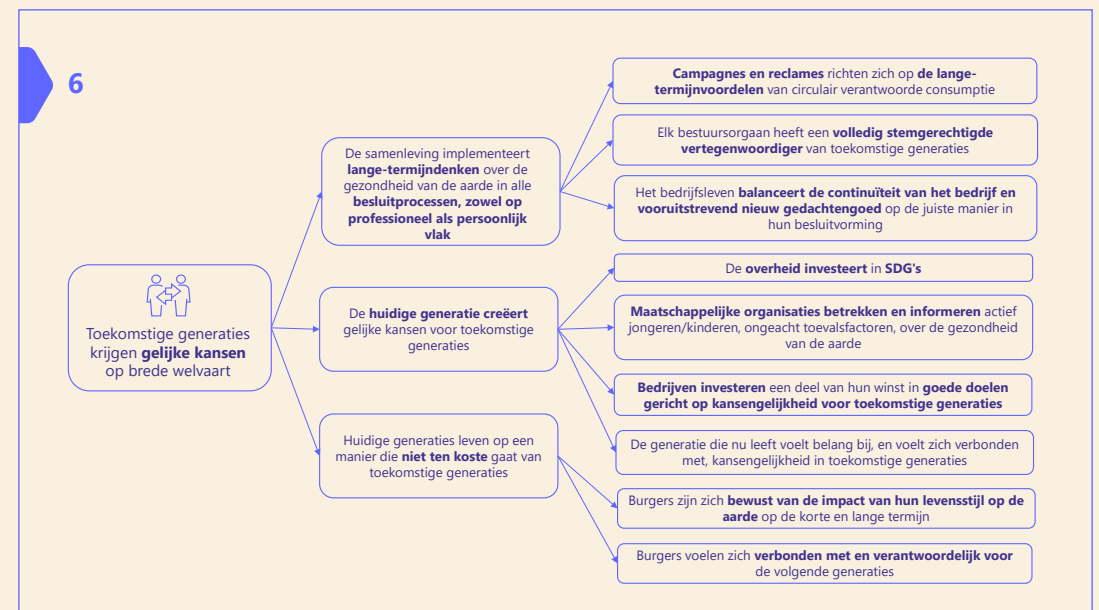
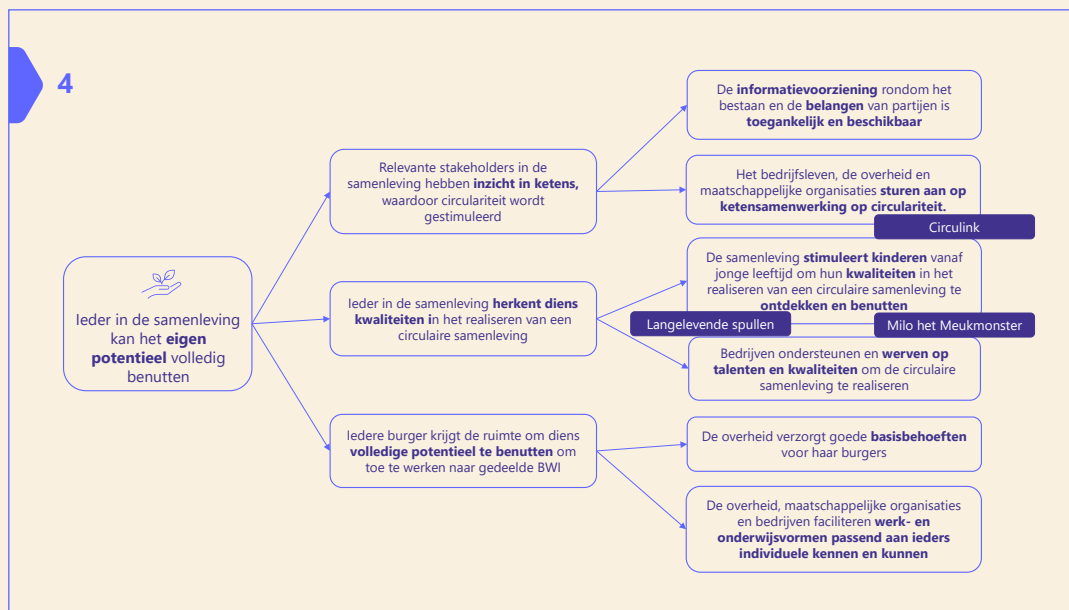
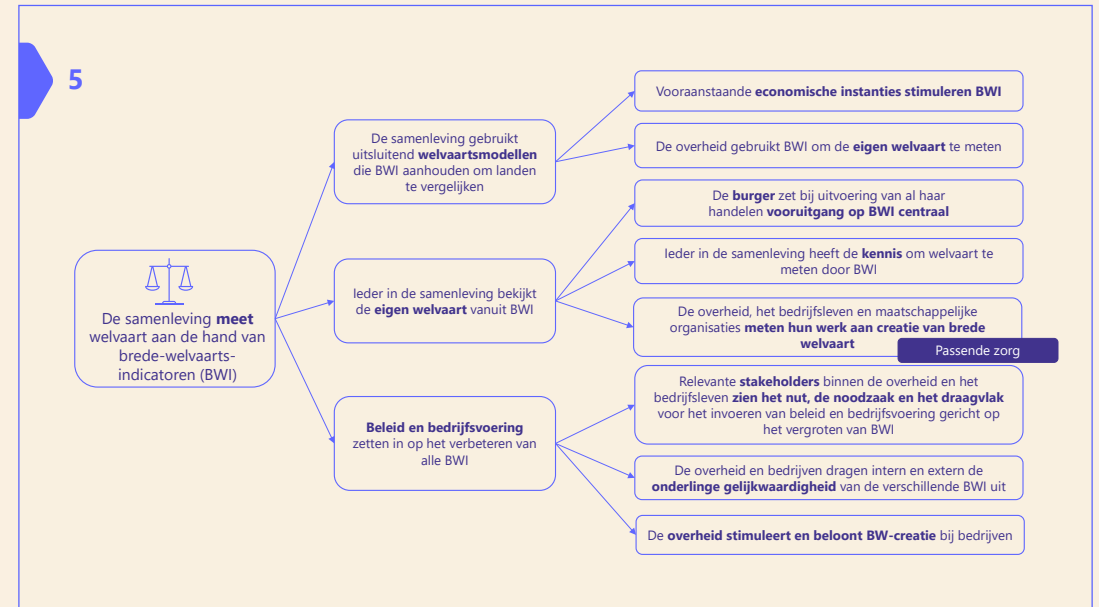
Een Theory of Change (ToC) is een stappenplan om op een duidelijke manier abstracte doelen aan concrete actie te koppelen. Deze methode wordt vaak opgesteld en gebruikt door bedrijven en bestuursorganen.

De weergave van een ToC op deze en de volgende pagina is te lezen van links naar rechts. Aan de linkerkant is het abstractieniveau het hoogst. Hoe verder naar rechts, hoe concreter de visie wordt vertaald naar daadwerkelijke actie.

De hier afgebeelde tak van de "boom" is het beginpunt. Elk van de nummers aan de rechterkant verwijst naar verdere concretisering op de volgende schema's (genummerd van 1 t/m 6).

Deze Theory of Change beschrijft hoe team ToC & Visie van de Nationale DenkTank 2024 voor zich ziet hoe de Nederlandse samenleving de transitie naar circulariteit zou kunnen maken.







# Dankwoord

Bij het maken van dit rapport hebben veel mensen een belangrijke bijdrage geleverd, en we willen hen hier graag voor bedanken.

We willen onze begeleiders en het bestuur van de Nationale DenkTank bedanken, in het bijzonder Jan Bosma, Bernice Franssen en Saskia Selen. Jullie waardevolle begeleiding en ondersteuning hebben ons geholpen om gericht en effectief aan onze doelen te werken.

We spreken ook onze dank uit aan de alumni van de Nationale DenkTank. Jullie inzichten en ervaringen hebben ons geïnspireerd en geholpen om met vertrouwen nieuwe ideeën te ontwikkelen.

Een grote dank gaat uit naar onze programma- en kennispartners: Metabolic, Issuemakers, Zaak van Advocaten, Public Matters, IJsfontein en AEF. Metabolic en AEF willen we speciaal bedanken voor hun bijdrage aan de Theory of Change. We danken ook Motivaction voor hun hulp bij het opzetten van de surveys.

Ook bedanken we McKinsey & Company, en in het bijzonder Daniëlle Nijhof, Evelien van den Brekel en de vele andere betrokken collega's. Jullie steun en expertise waren van onschatbare waarde.

Alle thema- en kennispartners, experts, workshopleiders en sprekers die hun kennis en tijd met ons hebben gedeeld, bedankt! Jullie hulp heeft ons een beter begrip gegeven van de complexe uitdagingen, maar ook de kansen waar we mee te maken hebben.

Tot slot bedanken we Janneke Woortmeijer en Annemarie Smit van McKinsey en eindredacteur Saskia Borst voor het medemogelijk maken van dit rapport.

Samen hebben we een belangrijke stap gezet richting een circulaire toekomst.

**nationale  
denktank**

© Stichting de Nationale DenkTank

Delflandlaan 3-5  
1062 EA Amsterdam

[info@nationale-denktank.nl](mailto:info@nationale-denktank.nl)

[www.nationale-denktank.nl](http://www.nationale-denktank.nl)

Heb je vragen over of input voor dit oplossingenrapport?  
De deelnemers gaan graag met je in gesprek!

Neem contact op met de Nationale DenkTank:  
[info@nationale-denktank.nl](mailto:info@nationale-denktank.nl)